

Rapport deputaten archief en documentatie

Generale Synode van de Gereformeerde Kerken Meppel 2017

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap administratieve ondersteuning via: dao@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Inhoudsopgave

2

1	Korte omschrijving/missie van het deputaatschap	3
2	Verslag van werkzaamheden	3
3	Concrete resultaten en gemaakte beleidskeuzes	3
4	Nieuwe opdracht	6
5	Samenstelling deputaatschap	6
6	Budget	6

Bijlagen

1	Opdracht Generale Synode Ede 2014- 2015 + nieuwe opdracht	7
2	Samenstelling deputaatschap en rooster van aftreden	7
3	Concrete producten	8
4	Beleidsplan ADC 2014-2020	9
5	Begroting 2018 – 2020	14

1 Korte omschrijving/missie van het deputaatschap

3

Het deputaatschap archief & documentatie is verantwoordelijk voor het archiefbeheer in de Gereformeerde Kerken (GKv). De feitelijke werkzaamheden in dit verband worden sinds 1993 uitgevoerd door het Archief- en Documentatiecentrum van deze kerken (ADC), Broederweg 16 te Kampen. Het deputaatschap treedt op als bestuur van het ADC en beheert ook het pand. Daarnaast treedt het deputaatschap ook op als instandhouder van een in 2002 ingestelde bijzondere leerstoel aan de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken te Kampen (TU). Op het ADC zijn werkzaam een directeur (0,2 fte), verantwoordelijk voor het ADC als geheel en voor werving van archief en werving en begeleiding van onderzoek, en een archivaris (0,8 fte), verantwoordelijk voor het beheer van de archiefcollectie en voor advisering en voorlichting van de kerken op het terrein van archiefbeheer. De expertise van de deputaten ligt op het terrein van het archiefbeheer, geschiedenis, financiën en gebouwen.

2 Verslag van werkzaamheden

Het deputaatschap kwam sinds de rapportage aan de vorige generale synode zes maal bijeen: 28 maart 2014, 30 januari 2015, 27 maart 2015, 6 november 2015, 8 april 2016 en 7 oktober 2016. In de samenstelling van het vaste personeel van het ADC is geen wijziging opgetreden. Sinds 2009 is Anko Riemersma als vrijwilliger werkzaam bij het ADC voor 1 dag per week. Daarnaast werkt Jelger Kansen sinds 2007 1 dag per week als vrijwilliger op het ADC; sinds 2012 werkt hij 2 dagen per week op het ADC. Sinds 2012 is Ab van Langevelde als freelance medewerker voor 0,4 fte werkzaam aan een vierjarig project op het ADC. Op 27 maart 2015 heeft een functioneringsgesprek met de directeur plaats gevonden. In dit gesprek werd geconcludeerd dat de werkzaamheden naar tevredenheid lopen, in een goede verhouding met het deputaatschap. Er is door het deputaatschap brede waardering uitgesproken voor het werk van de directeur. Naast de reguliere werkzaamheden vroegen in deze periode de samenwerking met de Nederlands Gereformeerde Kerken inzake archiefbeheer, de advisering en facilitering van de kerken inzake digitaal archiefbeheer en het historisch onderzoek bijzondere aandacht. In de vergadering van het deputaatschap 6 november 2015 is het beleidsplan 2014-2020 vastgesteld (zie Bijlage 4).

3 Concrete resultaten en gemaakte beleidskeuzes

In de afgelopen periode zijn op drie terreinen concrete resultaten geboekt en/of beleidskeuzes gemaakt: samenwerking, archiefzorg, bijzonder hoogleraarschap.

De samenwerking met de archiefcommissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) verloopt naar tevredenheid. De bijdrage van de NGK voor de opslag van het archief van dit kerkgenootschap en van aanverwante personen en organisaties loopt van 2014 (6.000 euro) met 1.000 euro per jaar op tot in 2018 het jaarlijkse streefbedrag van 10.000 euro is bereikt. Dit is wat het deputaatschap betreft de opmaat naar volledige en gelijkwaardige samenwerking inzake het toezicht op, en exploitatie en beheer van het ADC, inclusief de instandhouding van de bijzondere leerstoel. In deze periode was er aanvankelijk sprake van dat de archiefcommissie een afgevaardigde wilde sturen naar de vergaderingen van het deputaatschap. Het deputaatschap ging hiermee akkoord, maar na overleg met de archiefcommissie is besloten voortaan als deputaatschap de voltallige archiefcommissie van vier leden uit te nodigen voor de vergadering. Deze gezamenlijke vergaderingen vonden plaats vanaf die van 6 november 2015. Daarmee kreeg de voortgang en de intensivering van de samenwerking, waartoe de landelijke vergadering van de NGK van 2013 had besloten, concreter gestalte. De vergadering benoemde een commissie uit beide gremia die zich buigt over de vraag hoe de organisatorische samenwerking na 2018 verder gestalte dient te krijgen. Deze commissie heeft op 21 juni 2016 een eerste vergadering gehouden, waarin met name op financieel vlak nader onderzoek is

opgedragen aan de financiële specialisten in de commissie. De koers is dat in een samenwerkingsovereenkomst zal worden vastgelegd hoe en op welke terreinen wordt samenwerkt en hoe dat bestuurlijk geregeld wordt.

Een verzoek van de Voortgezette Gereformeerde Kerken in Nederland om het synodale archief bij het ADC te mogen onderbrengen is gehonoreerd. Het gaat vooralsnog om 1 strekkende meter. De afspraak is dat de opslag en het beheer plaats vindt voor 100 euro per meter per jaar. De samenwerking met het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme (1800-heden) van de Vrije Universiteit (HDC) verloopt goed. Regelmatig worden archiefstukken over en weer tijdelijk uitgeleend of ter bewaring aangeboden en getracht wordt de activiteiten van beide instituten op regelmatige basis te combineren. De directeur is als adviseur betrokken bij het Evangelisch Documentatiecentrum (Evadoc) voor het Belgisch protestantisme, dat inwoont bij Katholiek Documentatiecentrum te Leuven (KADOC) en lid van de wetenschappelijke adviesraad van het Katholiek Documentatiecentrum van de Radbouduniversiteit te Nijmegen (KDC) en van die van het KADOC. Deze ontwikkeling past in het kader van het groeiende overleg tussen diverse historische centra op het gebied van religieuze tradities in het Nederlandse taalgebied. Daarnaast is er samenwerking met New College (theologische faculteit van Edinburgh University), het A.C. Van Raalte Institute aan Hope College in Holland, Michigan, waarvan de directeur honorary research fellow is, en Fuller Theological Seminary in Pasadena, Californië. Deze samenwerking resulteerde in een aantal congressen. In samenwerking met het HDC en New College werd in 2014 te Rome de Third European Conference on Neo-Calvinism georganiseerd, met als thema neocalvinisme en rooms-katholicisme. In 2016 werd samen met Fuller Seminary, New College en het HDC de Fourth European Conference on Neo-Calvinism georganiseerd, over neocalvinisme en de islam. Eveneens in 2016 werd samengewerkt met het HDC voor congressen over de scheuring in de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) in de jaren zestig en over de kerken en de Indonesische oorlog 1945-1950.

Ten aanzien van archiefzorg heeft het deputaatschap zich in de zomer van 2015 tot scriba's en archivariissen van de particuliere synoden gericht, omdat volgens de nieuwe kerkorde de particuliere synoden oude stijl dienen te worden geliquideerd. De handreiking die de generale synode van Ede schreef voor het afwikkelen van de liquidatie meldde dat de archieven van deze synoden konden worden overgebracht naar het ADC. Omdat deze handleiding geen dwingend advies inhield en de archieven bij een provinciaal rijksarchief kunnen worden ondergebracht of blijven in de kerk waar ze nu worden bewaard, heeft het ADC zich tot deze synoden gericht met het aanbod van overleg. Het doel was om het verloren gaan van deze archieven te voorkomen en te trachten tot een algemeen beleid te komen. Wegens geringe belangstelling van de zijde van de particuliere synoden heeft deze actie weinig resultaat opgeleverd.

Zowel in het bovenstaande geval van papieren archief als ten aanzien van het digitaal archief is het deputaatschap steeds van mening geweest dat een algemeen beleid voor de GKv gewenst is. Het ADC heeft jegens de kerken een adviserende functie inzake de archiefzorg en kan zijn mening niet opleggen aan de kerken. De voorkeur van het deputaatschap voor een gezamenlijke oplossing is ingegeven door overwegingen van kostenbeheer, de uniforme bestuursstructuur van de afzonderlijke kerken en wordt versterkt door de opkomst van digitaal archief, waarvan het landelijk beheer het efficiëntst is. De synode van Harderwijk heeft de verantwoordelijkheid voor archiefbeheer bij de plaatselijke kerken en bovenlokale vergaderingen gelaten en het ADC vrij te laten om met zijn standpunt wervend te zijn in het midden der kerken.

In lijn met dit standpunt besloot het deputaatschap in 2016 om een e-depot aan te leggen in samenhang met een leertraject e-depot en archiefbeheer die wordt aangeboden door DataMatters in samenwerking met Atlantis. De kerken en het ADC hebben te maken met 'digital born' archief: archief dat digitaal ontstaan is en geen papieren status heeft. Dit e-depot is bedoeld voor het ADC – het synodaal archief en een deel van het archief van De Luisterpost bijvoorbeeld is digitaal of digital-born en in de toekomst zal dit van veel meer archieven gelden – maar biedt ook mogelijkheden voor plaatselijke kerken. Het ADC heeft in samenwerking met DataMatters de afgelopen jaren enkele pilots op dit gebied uitgezet. Die leidden tot de conclusie dat sommige lokale kerken zonder meer zouden willen gebruik maken van zo'n e-depot, maar

dat andere kerken het een probleem vinden dat vertrouwelijke stukken bij een commercieel e-depot worden gedeponeerd. Het ADC kan nu een e-depot van de kerken aanbieden aan iedere lokale kerk, waarbij het (archief)beheer van dit depot in handen van het ADC ligt. Na ampele overweging besloot het deputaatschap te starten met dit e-depot annex leertraject, aangezien digitale archivering behoort tot de kerntaken van het ADC en de investering past binnen het huidige budget. Er is nu geen quotum verhoging voor nodig.

Inzake de bijzondere leerstoel vanwege het ADC, gevestigd aan de Theologische Universiteit Kampen, is te melden dat bij deze door directeur George Harinck beklede leerstoel in de afgelopen periode verscheidene promovendi zijn begeleid. Op 7 november 2014 promoveerde de Nederlands gereformeerde predikant Geert van Dijk op het proefschrift *Het concrete is het wezenlijke. Het denken van A. Janse van Biggekerke over het verbond van God met mensen*. Harinck trad bij deze promotie aan de Theologische Universiteit Apeldoorn op als copromotor. Op 23 september 2015 verdedigde ADC-medewerker Ab van Langevelde aan de Theologische Universiteit Kampen zijn proefschrift *In het klimaat van het absolute C. Veenhof (1902-1983) leven en werk*. In dit geval was Harinck de promotor. Sinds de zomer van 2014 is aan de leerstoel theoloog-aio Marinus de Jong verbonden die een proefschrift schrijft over het kerkbegrip van K. Schilder, terwijl hij sinds het voorjaar van dat jaar, samen met de emeritus VU-hoogleraar W.J. op 't Hof, historicus Rolf van der Woude begeleidt bij het schrijven van een proefschrift over het gereformeerd piëtisme in de provincie Groningen als vernieuwende opwekkingsbeweging in een moderniserende samenleving. Daarnaast begeleidt hij als promotor de in vorige perioden aangetrokken promovendi historicus Hugo den Boer die een proefschrift afrondt over historisch bewustzijn en ideeën over eenheid en verscheidenheid in het Nederlands protestantisme in de negentiende eeuw, kerkhistoricus Jan Lubbe, een Zuid-Afrikaans theoloog die werkt aan een proefschrift over de receptie van Abraham Kuyper in Zuid-Afrika (samen begeleid door de hoogleraar Dolf Britz van de Universiteit van die Vrystaat, Zuid-Afrika) en kerkhistoricus Jan-Henk Soepenbergh die zijn proefschrift over de afgescheiden kerk te Amsterdam in de eerste kwart eeuw van haar bestaan heeft afgerond (samen begeleid met hoogleraar Mees te Velde). Hij promoveert naar verwachting begin 2017 aan de Theologische Universiteit Kampen. Op 13 december 2016 promoveert historicus Tamme Spoelstra aan de Vrije Universiteit op het proefschrift *Verbondsonderwijs. Geschiedenis van het gereformeerd vrijgemaakt onderwijs in Nederland tot 1985*. Hoewel dit proefschrift verdedigd wordt onder promotorschap van Harinck als hoogleraar geschiedenis aan de Vrije Universiteit, verdient het hier vermelding, omdat het is gebaseerd op onderzoek in de collectie van het ADC.

In de afgelopen periode heeft de bijzonder hoogleraar vrijwel elk jaar enkele colleges kerkgeschiedenis gegeven aan de TU en in 2014 en 2016 trad hij op als respondent in het Advanced Theological Studies Fellowship (ATSF) van de TU, waarbij een buitenlandse gastonderzoeker een paper geeft en iemand uit de TU-gemeenschap respondeert. Hij opende in 2016 de ATSF-cursus met een lezing over het internationale neocalvinisme.

Het in 2012 op het ADC onder leiding van de bijzonder hoogleraar gestarte brievenproject 1944, waaraan freelancer Ab van Langevelde werkte en vanaf 2013 ook vrijwilliger Jelger Kansen, nadert zijn voltooiing. Omstreeks 1500 brieven uit het jaar 1944 van bezwaarden en niet-bezwaarden uit gereformeerde kring uit diverse archieven zijn dan ingevoerd in een database, gecategoriseerd en toegankelijk gemaakt. Daarmee is het eerste doel van het project bereikt conform de subsidieaanvraag en de daarin gestelde termijn. Het tweede doel is nu om – zonder subsidie – een boekpublicatie inzake de geschiedenis van de Vrijmaking te vervaardigen op basis van deze brieven.

In 2015 heeft Harinck drie maanden onderzoek gedaan op het A.C. van Raalte Institute te Holland, Michigan, voor zijn biografie over Geerhardus Vos (1862-1949). Hij was de zoon van een afgescheiden predikant die enkele jaren doceerde in Michigan, waarna hij hoogleraar werd aan Princeton Theological Seminary.

4 Nieuwe opdracht

6

Tot de structurele taken van het deputaatschap blijft behoren het verzamelen, beheren en beschikbaar stellen van archiefmateriaal van en rondom de GKv, het onderzoek daarvan bevorderen en de historische kennis vergroten, de kerken adviseren op archiefgebied en vertegenwoordigen in de archiefwereld.

Voor de komende verslagperioden verdient de verdere ontwikkeling van de samenwerking op archiefgebied met de NGK bijzondere aandacht, waarbij gestreefd wordt naar integratie en gedeelde verantwoordelijkheid, ook financieel, van het archiefbeheer van beide kerkgenootschappen. Daarnaast staat de voorlichting en advisering met betrekking tot digitaal archiefbeheer de komende perioden hoog op de agenda en het onderzoek naar de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in de jaren zestig.

5 Samenstelling deputaatschap

Het deputaatschap archief en documentatie bestond in de verslagperiode uit: J. Beekhuis (secretaris), H. Van der Lugt (voorzitter), K. Reinders, J.H. Soepenbergh, E.Th. de Vries (penningmeester), G. Wijnen, B. Wouda en A. Wouda-Blokhuis. K. Reinders heeft zich tussentijds teruggetrokken uit het deputaatschap.

6 Budget

De voorstellen voor de budgetten voor de komende verslagperiode luiden:

2018 tot en met 2020 jaarlijks € 136.000. Deputaten hebben hun begroting tot dit bedrag aan deputaten financiën en beheer voorgelegd en de terugkoppeling ontvangen dat zij de begroting met positief advies aan u zullen voorleggen.

De begrotingen en de toelichting daarop zijn opgenomen in Bijlage 5.

1 Opdracht Generale Synode Ede 2014- 2015 + nieuwe opdracht

De opdracht aan het deputaatschap archief en documentatie luidde:

- a. archief- en documentatiemateriaal te verzamelen en te beheren, dat van belang is voor de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland, met name sinds de Vrijmaking van 1944 en volgende jaren;
- b. te zorgen dat de afgesloten gedeelten van de archieven van generaal-synodale deputaatschappen worden overgebracht naar het Archief en Documentatiecentrum (ADC);
- c. kennis en onderzoek te bevorderen inzake de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland, met name met betrekking tot in het ADC en in de kerken aanwezige archieven en documentatie;
- d. alle maatregelen te nemen die voor de instandhouding van het ADC nodig zijn, alsmede die werkzaamheden uit te voeren, die voortvloeien uit de aanstelling van de door deputaten benoemde directeur van het ADC en de archivaris en toezicht te houden op hun werkzaamheden;
- e. de kerkenraden, de meerdere vergaderingen en haar deputaatschappen, alsmede waar nodig en van belang ook personen en instanties regelmatig te dienen met advies en voorlichting inzake het beheer van archief- en documentatiemateriaal;
- f. de kerkelijke vergaderingen te dienen met richtlijnen en instructies voor een goed archiefbeheer;
- g. de kerken te vertegenwoordigen in de Commissie tot registratie van de Protestantse kerkelijke en semi-kerkelijke Archieven (CPA);
- h. de bestaande samenwerking tussen het ADC en de archiefcommissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken te continueren en zo mogelijk uit te breiden;
- i. contacten te leggen en activiteiten te ontplooiën, die voor het onder a-h genoemde noodzakelijk en nuttig zijn.

Het voorstel voor een nieuwe opdracht 2017 – 2020 is gelijk aan de bovenstaande opdracht van de GS Ede 2014.

2 Samenstelling deputaatschap en rooster van aftreden

Primi:

J. Beekhuis	Hoogeveen	2017
H.J. van der Lugt (voorzitter)	Hengelo	2023
J.H. Soepenbergh	Assen	2017
E.Th. de Vries	Soest	2023
G. Wijnen	Kampen	2020
B. Wouda	Bunschoten-Spakenburg	2017
A. Wouda-Blokhuis	Bunschoten-Spakenburg	2017

Secundus:

J. Los	Harfsen
--------	---------

In de AD Chartas reeks van het ADC verschenen:

- Katinka Omon, *Voor het hoogste het beste. De Angelsaksische invloed op de verspreiding van religieuze traktaten in Nederland (1913-1959)* (Barneveld 2014)
- C.M. van Driel, *Het volk zonder applaus. De receptie van Karl Barth in hervormd-gereformeerde en christelijk-gereformeerde kring* (Barneveld 2014)
- Jan Ridderbos, *Predikanten in de frontlinie. De gevolgen van deelname aan het (kerkelijk) verzet in Nederland tijdens WO II* (Barneveld 2015)
- Maarten Aalders, *Gereformeerden onder elkaar. Elf opstellen en een preek* (Barneveld 2015)
- Gerard Dekker, *De voorlopers van de revolutie. Over het maandblad Voorlopig* (Barneveld 2016)
- Johan Schaeffer, *Verscheurd door trouw. Studentenprotest in Kampen in de jaren zestig* (Barneveld 2016)
- Erik A. de Boer, *De schele dominee. Een proefproces in de vrijgemaakte kerken van de jaren zestig* (Barneveld 2016)

Het ADC organiseerde de volgende bijeenkomsten:

- Third European Conference on Neo-Calvinism, 4 en 5 september 2014 te Rome, georganiseerd met het HDC en New College Edinburgh
- 'Predikanten in de frontlinie. De gevolgen van deelname aan het verzet, 9 april 2015 te Amsterdam, georganiseerd met het HDC en de Keizersgrachtkerk te Amsterdam
- 'In het klimaat van het absolute. C. Veenhof (1902-1983) leven en werk', Kampen, 23 september 2015
- '1700 brochures op het scherm. De Vrijmakingsbrochures gedigitaliseerd', 2 oktober 2015 te Apeldoorn, ADC-congres georganiseerd met Erdee Media Groep, het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme van de Vrije Universiteit, de Protestantse Theologische Universiteit en de Theologische Universiteit Kampen
- 'Varia Americana. In de voetsporen van Abraham Kuyper door de Verenigde Staten, 9 mei 2016 te Amsterdam, georganiseerd met het HDC
- Fourth European Conference on Neo-Calvinism georganiseerd, 25 en 26 augustus 2016 te Kampen, georganiseerd met met Fuller Theological Seminary, HDC en New College Edinburgh
- 'Een steen op de maag. Vijftig jaar scheuring in de vrijgemaakte kerken, 28 oktober 2016 te Kampen, ADC-congres georganiseerd met de Archiefcommissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken en het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme van de Vrije Universiteit

Het ADC verwierf de volgende archieven en documentatiemateriaal:

Archief materiaal onderzoek naar ds. S. van Velzen

Archief Gereformeerd Vormingsinstituut (GVI)

Archief Landelijk Verband voor Evangelisatie Arbeid (LVEA)

Archief Landelijk Verband voor Gereformeerde Schoolverenigingen (LVGS), aanvulling

Archief dispuut Nautilus

Archiefstukken D.J. Buwalda

Archief Deputaten Betrekkingen Buitenlandse Kerken (BBK)

Archief GVI, aanvulling

Archiefmateriaal van ds. C.J. Breen

Archief Comité voor de Centrale Diaconale Conferentie (CCDC)

Archief Diaconaal Deputaatschap
 Archief Gereformeerd Wetenschappelijk Genootschap/ForumC
 Archief Onderwijs GKv NO-Groningen
 Archiefmateriaal A. Vreugdenhil
 Archief 'Vrienden ART'
 Archief PS Holland-Noord
 Archief ds. J. Groen
 Archief ds. A. Kooij
 Archief generale synode Ede 2014-2015
 Archief studentencorps Fides Quadrat Intellectum (aanvulling)
 Archief Commissie IRK Dordrecht
 Archief P.S. Holland-Zuid
 Archief Deputaten Missionaire Steunverlening van de P.S. Holland-Noord
 Archiefmateriaal H.J. Nijenhuis
 Archief De Luisterpost, aanvulling

4 Beleidsplan ADC 2014-2020

Inleiding

Het Archief- en Documentatiecentrum van de Gereformeerde Kerken (ADC) is in 1993 opgericht in verband met de toenemende omvang van kerkelijke archieven en archieven van organisaties en personen uit gereformeerde kring, en de groeiende behoefte zich rekenschap te geven van het verleden. De reden voor de stichting van het ADC was de wens van de kerken om zelf voor de archieven inzake het gereformeerde verleden zorg te dragen en deze verantwoordelijkheid niet uit te besteden aan de overheid of andere instanties. Eigen zorg voor de traditie, zo was de gedachte, is een verantwoordelijkheid van de gereformeerden zelf en door deze verantwoordelijkheid ook daadwerkelijk op zich te nemen is de kans groter dat de band met het verleden levend blijft en de beleidsvorming van kerken en organisaties en de persoonlijke bezinning van gereformeerden steeds mede door de levend gehouden traditie wordt gevoed. Het ADC heeft een erkende plaats binnen de kring van de Gereformeerde Kerken en binnen de kring van het historisch onderzoek naar de gereformeerde traditie. Het functioneert op zijn terrein als een actieve instelling in de kerkelijke en academische wereld, waarvan het beleid door achtereenvolgende synoden steeds met grote waardering is goedgekeurd. Het is echter geen vanzelfsprekendheid en de handhaving van deze plaats vraagt gedurig de aandacht van het personeel van het ADC. De betekenis van de historische taak van het ADC moet steeds weer bewezen worden voor het actuele heden en voor de toekomst.

Samenvatting periode 2011-2014

Het beleidsplan 2011-2014 bleek van een realistisch karakter en vormt het uitgangspunt voor het beleid in de nieuwe periode 2014-2020. De samenwerking met de archiefcommissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) kreeg in 2012 concreet gestalte door de adresbestanden samen te voegen en gezamenlijk voor de informatievoorziening zorg te dragen. Het deputaatschap heeft een financiële regeling met de NGK getroffen die wat het deputaatschap betreft een opmaat is naar volledige en gelijkwaardige samenwerking inzake het toezicht op, en exploitatie en beheer van het ADC, inclusief de instandhouding van de bijzondere leerstoel. Inzake de voorlichting is digitale archivering het thema geworden. Het ADC werkt op dit vlak samen met het bedrijf Data Matters. Er is sterke behoefte aan praktische informatie en handvatten. Een centrale regeling van kerkelijke archiefbeheer op lokaal niveau is niet mogelijk. Het ADC probeert nu via lokale kerken het digitaal archiefbeheer te bevorderen. De collectie is veelvuldig geraadpleegd voor historisch onderzoek en gestaag uitgebreid. Een viertal (inter-)nationale congressen werd georganiseerd. In de AD Chartas-reeks verschenen zes delen. De ADC-hoogleraar begeleidde als (co)promotor twee proefschriften naar de voltooiing en verwierf respectievelijk in 2011 en 2014 een aio-plaats, terwijl in 2012 een 4-jarig derde geldstroom-onderzoek naar brieven rondom de Vrijmaking kon worden gestart.

De personele samenstelling van het ADC bleef ongewijzigd: directeur is prof. dr. George Harinck en archivaris is drs. Wim Koole. Het ADC heeft in de afgelopen periode gewerkt met twee vaste vrijwilligers, Jelger Kansen en Anko Riemersma, respectievelijk voor een en twee dagen in de week. Daarnaast verleent dr. Ab van Langevelde hand- en spandiensten. Aan het gebouw hoefde in de afgelopen periode geen groot onderhoud gepleegd te worden.

Omgeving

Het ADC is een instelling van de Gereformeerde Kerken. Deze kerken maken een periode van getalsmatige terugval en inhoudelijke heroriëntatie door, waarbij de evangelische beweging, de neocalvinistische traditie, de Vrijmaking, de scheuring van de jaren zestig en enkele lokale afscheidingen in de jaren na 2000 een rol spelen, naast toenadering (vooral lokaal) tot Nederlands Gereformeerde Kerken en op iets meer afstand, ook met de Christelijke Gereformeerde Kerken. In deze heroriëntatie speelt het zelfbeeld van de Gereformeerde Kerken, zoals dat door de geschiedenis en het heden wordt gevormd, een belangrijke rol, vermoedelijk de geschiedenis meer naarmate leidinggevende figuren ontbreken. De collectie van het ADC en het onderzoek op basis daarvan heeft directe relevantie voor de actuele kerkelijke situatie en in die zin is de betekenis van het ADC evident. Het ADC is een kleine instelling binnen de Gereformeerde Kerken, en is zeker niet koersbepalend, maar het besef dat in de huidige omstandigheden het historisch onderzoek in ruime mate dienstbaar kan zijn aan de bezinning op de toekomst van deze kerken, bepaalt het ADC bij zijn verantwoordelijkheid.

Naast de historische bezinning zijn de huidige kerkelijke verhoudingen een factor van belang in de omgeving van het ADC. Kerkelijke grenzen vervagen of worden opgeheven. Omdat het ADC een instelling van de Gereformeerde Kerken is, heeft deze ontwikkeling ook voor dit instituut betekenis. In de komende periode zal het streven naar een gedeelde verantwoordelijkheid voor het ADC van de Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken een belangrijk thema zijn. In deze samenwerking zouden ook de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Hersteld Hervormde Kerk een plaats kunnen krijgen. Het ADC kan, afhankelijk van kerkelijke ontwikkelingen, uitgroeien tot een instelling voor de gereformeerde gezindte. Een concurrerende instelling is er op dit terrein niet, uitgezonderd het Historisch Documentatiecentrum aan de VU, dat echter geen kerkelijke binding heeft en zich op de breedte van het protestantisme richt.

Het ADC is nauw gelieerd aan de Theologische Universiteit Kampen. Nu aan de universiteiten alleen in Groningen en aan de Vrije Universiteit nog een (protestantse) theologische faculteit bestaat, wordt binnen het protestantisme, maar ook nationaal het belang van de drie theologische universiteiten met een kerkelijke liaison (PThU, Apeldoorn, Kampen) groter, door hun aantal, maar ook door hun studentental. Ondertussen krimpt het draagvlak voor theologie in Nederland. Om deze laatste reden wil Kampen haar positie versterken door samenwerking te zoeken met de Theologische Universiteit Apeldoorn, die niet zelfstandig verder kan. Mocht dit streven niet slagen, dan is ook inhuizing bij de theologische faculteit van de Vrije Universiteit in Amsterdam mogelijk, waar al meer kerkelijke opleidingen een onderdak hebben gevonden – onder meer van de doopsgezinden, hersteld-hervormden en remonstranten. Daarnaast groeit het contact met de PThU, de theologische universiteit van de Protestantse Kerk in Nederland. Deze bewegingen betreffen alle een streven naar versterking van de theologie. Ze kunnen tot gevolg hebben dat Kampen niet zelfstandig blijft bestaan en op een andere locatie zal worden gevestigd.

Deze dynamiek betreft ook een ander aspect, de zwakke positie van theologie in academisch Nederland. De kans bestaat dat theologie alleen in het kader van religiestudies blijft bestaan. Dit betekent dat de theologie als zelfstandige discipline verdwijnt en gedwongen zal worden interdisciplinair te werken. Voor Kampen kan dit betekenen dat ze elders onderdeel wordt van een bredere faculteit, of dat ze andere disciplines aantrekt en ontwikkelt van een theologische universiteit naar een multidisciplinaire universiteit.

Deze verbredende ontwikkelingen zijn voor het ADC interessant, omdat de collecties niet alleen kerk en theologie betreffen, maar afkomstig zijn uit alle segmenten van de samenleving en omdat de collectie zich leent voor onderzoek vanuit meer disciplines (theologie, geesteswetenschappen, sociale wetenschappen). Voorts zou dit kunnen betekenen dat het ADC

zich ontwikkelt van een centrum dat zich specifiek richtte op de vrijgemaakte traditie tot een centrum voor de geschiedenis van de gereformeerde traditie in brede zin. Deze verbreding heeft gevolgen voor de werving, de voorlichting en de bevordering van onderzoek. Uitgangspunt van beleid zal moeten zijn dat het ADC meerwaarde ontleent aan de verbinding met een academische instelling en moet meedenken in deze ontwikkelingen, en ook mee bewegen. De beweging kan ook betekenen dat het ADC onderdeel wordt van een academische instelling.

Algemeen financieel kader

De beleidsruimte van het ADC wordt financieel gezien bepaald door de besluiten van de generale synode van de Gereformeerde Kerken, laatstelijk gehouden te Ede in 2014. Deze synode stelde de bijdrage van de kerken voor het ADC over de periode 2015-2017 conform het verzoek van deputaten archief en documentatie vast op € 136.000 per jaar. Daarnaast dragen de Nederlands Gereformeerde Kerken in 2014 € 6.000 bij, in 2015 € 7.000, in 2016 € 8.000, in 2017 € 9.000, in 2018 € 10.000. De mogelijkheden voor het ADC zijn daardoor voldoende, maar beperkt. Aan het ADC zijn twee betaalde personeelsleden verbonden: een directeur voor 0,2 fte en een archivaris voor 0,8 fte. Deze omvang en samenstelling van het personeel is in principe toereikend om de door de synode opgedragen taken te vervullen. Wel wordt gewerkt met vrijwillige medewerkers voor opschoning en archivering en andere tijdrovende ordeningswerkzaamheden. Met behulp van externe financiële middelen kan eventueel extra arbeidstijd worden gecreëerd.

Personeel

Naast de directeur en de archivaris is Jelger Kansen werkzaam als vrijwilliger in het kader van een re-integratieproject in het arbeidsproces, uitgaande van trajectbureau Part. Anko Riemersma heeft zich aangeboden als vrijwilliger. Jelger Kansen werkt drie dagen per week op het ADC en Anko Riemersma één dag per week.

De archivaris heeft de opdracht om naar ander werk om te zien, omdat het deputaatschap rekent met een aanstelling van omstreeks vijf jaar en daarna ook geen salarisverhoging meer kan bieden; hij is in dienst sinds 2006.

Locatie, apparatuur en meubilair

Het exterieur en interieur van het ADC is onderwerp van een meerjarig onderhoudsplan. Met de huidige computers wordt gewerkt sinds 2009 en waren voor 2014 reeds aan vervanging toe; alleen de laptop is in 2014 vervangen. Daarnaast moet de website uitgebreid worden. Het meubilair van de ruimte van de archivaris is in deze periode aan vervanging toe.

Leerstoel

Aan de Theologische Universiteit Kampen is een bijzondere leerstoel vanwege het ADC gevestigd, die bekleed wordt door de directeur. Hij begeleidt promotieonderzoek van de aio's Hugo den Boer en Marinus de Jong, en van de buitenpromovendi Ab van Langevelde en Rolf van der Woude. De bedoeling is dat Van Langevelde in 2015 promoveert, Den Boer in 2016, De Jong in 2017 en Van der Woude in 2018. Nieuwe aio-plaatsen cq. buitenpromovendi moeten worden geworven.

Werkplan

Het ADC kent drie doelstellingen: verzamelen en beheren van archief en documentatie; voorlichten en toerusten van de kerken met betrekking tot het archiefbeheer; en bevorderen van kennis en onderzoek. Er is geen aanleiding om deze doelstellingen te wijzigen. Voor elk van deze drie doelstellingen wordt hieronder aangegeven wat de doelstellingen zijn voor de komende periode en op welke wijze en met welke middelen die kunnen worden bereikt.

Ad 1. Verzamelen en beheren van archief en documentatie

De collectie van het ADC is omvangrijk en gevarieerd. Het werven van archieven blijft aandacht vragen. Vrijwel wekelijks wordt het ADC benaderd in verband met archief of documentatiemateriaal, maar ook het ADC zelf zoekt naar aanvullingen op de collectie. Tot de

desiderata hoort het archief van uitgeverij De Vuurbaak, De Reformatie (dat is incompleet in ADC-bezit), zendingsarchieven, onderwijsarchieven en archieven van gereformeerde organisaties en personen.

Hoewel het ADC nog nauwelijks *digital born* archieven krijgt aangeboden (hoofdzakelijk het generale synode-archief) wordt groei van dit type archieven verwacht en dient beleid ontwikkeld te worden ten aanzien van het beheer van digitale bestanden zoals e-mails, websites en ander *digital born* materiaal. Over het ontwikkelen van een digitaal bewaardepot zal overleg gezocht worden met partners als Data Matters en Goede Orde.

De archiveringsachterstand is groot en is in de afgelopen perioden slechts mondjesmaat ingelopen, omdat veel tijd en aandacht naar digitalisering moest uitgaan. Exclusief het NGK-archief heeft het ADC 823 m. aan gevulde plankruimte (situatie maart 2016). Hiervan is 147 m. geïnventariseerd. Er blijft nog 676 m. te bewerken archief over. De aard en intensiviteit van de bewerking is zeer divers dus het is moeilijk om op voorhand een inschatting te doen van de hoeveelheid werk dat dit gaat kosten. De achterstand dient in deze periode verkleind te worden. Het werven van stagiaires of tijdelijk personeel wordt nagestreefd. Met de hoeveelheid archief dat op ordening wacht hangt de ambitie samen om tegen het einde van deze beleidsperiode meer archiefpersoneel in dienst te hebben, gefinancierd vanuit meer kerkgenootschappen.

De samenwerking met de Archiefcommissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken kan in deze periode gestalte krijgen door het participeren van vertegenwoordigers in het bestuur van het ADC en financieel mede verantwoordelijkheid te nemen voor het centrum. Tevens dient de participatie van andere kerkgenootschappen te worden gesondeerd en zo mogelijk ontwikkeld. Binnen een dergelijke samenwerking dient ook de uitbreiding van de aanstelling van een of meer archivariissen te worden nagestreefd.

De samenwerking met het Historisch Documentatiecentrum VU verloopt goed en wordt gekenmerkt door een grote welwillendheid. Regelmatig worden archiefstukken over en weer tijdelijk uitgeleend of ter bewaring aangeboden en getracht wordt de activiteiten van beide instituten op regelmatige basis te combineren. Met het Roosevelt Study Center te Middelburg heeft het ADC reeds lang contacten en hoopt die in deze periode in de vorm van de organisatie van een congres en een publicatie opnieuw gestalte te geven. De directeur is als adviseur betrokken bij het Katholiek Documentatiecentrum aan de Radbouduniversiteit Nijmegen en aan het Evangelisch Documentatiecentrum (Evadoc) voor het Belgisch protestantisme, dat inwoont bij KADOC (voorheen: Katholiek Documentatiecentrum) te Leuven. Het Evadoc heeft een link met de Evangelische Theologische Faculteit Leuven, waar TU Kampen een samenwerkingsverband mee heeft. Deze ontwikkeling past in het kader van het groeiende overleg tussen diverse centra op het gebied van religieuze tradities in het Nederlandse taalgebied, waar het ADC op zal inzetten in deze periode. De uitgave van het *Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis na 1800*, met in de redactie vertegenwoordigers van het ADC, het Katholiek Documentatiecentrum en het Historisch Documentatiecentrum, is daar een uitdrukking van. Het is zaak de dynamiek op het terrein van de documentatiecentra nauwgezet te volgen.

Internationaal is er samenwerking met het A.C. Van Raalte Institute aan Hope College in Holland, Michigan en de Joint Archives van Calvin College, Grand Rapids, Michigan.

Ad 2. Voorlichten en toerusten van de kerken met betrekking tot het archiefbeheer.

Kerken worden op verzoek bezocht en van advies gediend. De stand van de archiefzorg binnen de Gereformeerde Kerken is over het algemeen goed en aan de handhaving van de kwaliteit van de archiefzorg worden de kerken gedurig herinnerd. Van de situatie van de archiefzorg in andere kerkgenootschappen bestaat geen duidelijk beeld, maar de indruk is dat de vrijgemaakte kerken op het punt van archiefzorg voorop lopen. Bij eventuele uitbreiding van het werkterrein zal dit moeten worden verdisconteerd, omdat ze verhoudingsgewijs tot meer werk zal leiden dan op basis van de ervaring met vrijgemaakte kerken kan worden verwacht.

In deze periode wordt in samenwerking met de archivariissen van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken op verschillende locaties in het land een

archiefcursus gegeven voor kerkelijke functionarissen die zich met name richt op de problematiek van de digitalisering. In samenwerking met DataMatters worden inzake de digitale opslag programma's en ruimte aangeboden. Het bedrijf Mathla biedt digitale systemen aan voor het informatiebeheer door kerkenraden. Het ADC streeft naar een systeem dat informatiebeheer en archiefopslag combineert, maar zolang dit niet het geval is, stimuleert het het gebruik van beide programma's.

De archivaris is secretaris van de Commissie tot registratie van de protestantse kerkelijke en semi-kerkelijke archieven (CPA) – een overlegorgaan van beheerders van protestantse archieven. Ook hier is weer de problematiek van digitale archivering een speerpunt. De CPA kan een goede gesprekspartner blijken tussen de kerken en de overheid op een terrein, dat nog volop in ontwikkeling is.

De nieuwe website zal nieuwe mogelijkheden bieden om de fotocollectie en gedigitaliseerde informatie ter beschikking te stellen.

Ad. 3. Bevorderen van kennis en onderzoek

De bevordering van kennis en onderzoek functioneert als het vliegwiel van het ADC. Door onderzoek, digitale archiefraadpleging en presentatie van onderzoek op basis van de archieven vraagt het ADC aandacht voor zijn collectie. De ambitie is om aan het eind van deze beleidsperiode op de site een doorzoekbaar fotoarchief te kunnen presenteren, alsmede delen van het brievenproject 1944. De presentaties zijn essentieel voor de naamsbekendheid van het centrum en zijn collectie. Op deze wijze wordt het gebruik van de collectie, financiering van archivering en onderzoek, werving van archieven en in het algemeen de historische interesse bevorderd.

In de komende periode hoopt het ADC twee grotere conferenties te organiseren. In oktober 2016, vijftig jaar na de verschijning van de Open brief, hoopt het centrum, in samenwerking met het Historisch Documentatiecentrum en de Archiefcommissie van de NGK, een wetenschappelijk congres te beleggen over de scheuring van de jaren zestig. De bedoeling is hier op basis van archiefonderzoek en ander onderzoek diverse aspecten van de scheuring te belichten. In 2018 hoopt het ADC in samenwerking met de Pella Historical Society en Central College in Pella, Iowa, een internationale conferentie te beleggen over H.P. Scholte, een van de leiders van de Afscheiding van 1834, die naar de Verenigde Staten emigreerde en Pella stichtte. Mogelijk wordt de conferentie, waarvoor samenwerking met andere centra wordt gezocht, op twee plaatsen gehouden, in de VS en in Nederland. In beide gevallen is een publicatie voorzien.

Daarnaast zijn voor de komende periode de volgende bijeenkomsten gepland: op 9 april 2015 wordt in de Keizersgrachtkerk te Amsterdam het boek *Predikanten in de frontlinie. De gevolgen van deelname aan het verzet* van Jan Ridderbos gepresenteerd. Het boek verschijnt in de AD Chartas-reeks en de bijeenkomst wordt samen met het Historisch Documentatiecentrum van de VU georganiseerd. De locatie is gekozen omdat daar in 1944 een predikant en een koster zijn gefusilleerd door de Duitsers.

In september 2015 organiseert het ADC een symposium over de digitale collectie Vrijmakingsbrochures, om aandacht te vragen voor deze bron en voor het onderzoek naar de Vrijmaking.

Voor het voorjaar van 2016 staat een congres over de geschiedenis van de Theologische Universiteit op het programma naar aanleiding van het verschijnen van een geschiedenis van deze universiteit, geschreven door de directeur van het ADC.

In de zomer van 2016 wordt de vierde European Neo-Calvinism Conference gehouden, georganiseerd door het ADC in samenwerking met dr. James Eglinton van New College, Edinburgh University. Het thema wordt waarschijnlijk de islam.

In 2017 zal een conferentie worden belegd over honderd jaar onderwijspecificatie en over K. Schilder (naar aanleiding van het proefschrift van Marinus de Jong).

Voor de AD Chartas staan delen op de rol: biografie C. Veenhof (A. van Langevelde, 2015) Onder gereformeerden. Opstellen (M.J. Aalders, 2015), ds. M. Brands en de Open brief (E.A. de Boer, 2016), het blad Voorlopig (G. Dekker, 2016), de geschiedenis van het vrijgemaakte onderwijs (T. Spoelstra, 2017) Bonhoeffer en het neocalvinisme (G. Dekker en G. Harinck, 2017), Het jaar 1944 (G. Harinck en A. van Langevelde, 2018).

Een en ander kan worden gerealiseerd binnen de door de synode gestelde randvoorwaarden (zie bijlage) en beschikbaar gestelde financiële middelen. Op deze wijze hoopt het ADC ook in de komende jaren op de verschillende terreinen die het bestrijkt kwaliteit te kunnen bieden in zijn dienst aan kerk en samenleving.

Maart/november 2015
Prof. dr. George Harinck
Directeur ADC

5 Begroting 2018 – 2020

De jaarrekeningen 2013, 2014 en 2015 zijn door een externe accountant gecontroleerd en van een goedkeurende controleverklaring voorzien.

Onderstaand overzicht begint met de uitkomsten over 2013 tot en met 2015, vervolgt met de begrote uitkomsten voor 2016 en 2017 voor de lopende periode en sluit af met de begrotingen van 2018 tot en met 2020.

De quota GKv 2016 en 2017 zijn conform de vaststelling door de GS Ede.

De begrotingen 2018 zijn in iets uitgebreidere vorm aan deputaten financiën en beheer voorgelegd voor advies aan uw vergadering.

(alle bedragen x € 1.000)	<i>Uitkomsten</i>			<i>Begrotingen</i>					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
Baten									
Quotum GKv	144	144	136	136	136	136	136	136	
Participatiebijdrage NGK	5	6	7	8	9	10	10	10	
Totaal van de baten	149	150	143	144	145	146	146	146	
Lasten									
Personeelskosten	79	78	91	93	86	88	89	90	
Afschrijvingen materiële vaste activa	13	13	13	13	16	16	16	16	
Huisvestingskosten	16	16	16	17	17	17	17	17	
Archiefwerk, projecten, congressen e.d.	8	6	7	7	7	7	7	7	
Kosten E depot					12	12	12	12	
Algemene kosten	8	9	8	8	8	9	9	10	
Per saldo rentelast	4	2	1	1	0	0	0	0	
Totaal van de lasten	128	124	136	139	146	149	150	152	
Resultaat	21	26	7	5	-1	-3	-4	-6	

Algemeen

Het begrote quotum GKv 2018-2020 is gehandhaafd op € 136.000 per jaar om twee redenen. Ten eerste omdat dit als algemeen uitgangspunt voor begrotingen wordt gehanteerd. Deputaten hebben geen redenen hierop een verzoek tot uitzondering te doen. Ten tweede is uit bovenstaande overzicht af te lezen dat in verleden jaren aanzienlijke positieve resultaten behaald zijn. De verwachte beperkte verliezen voor de nieuwe periode brengen de financiële continuïteit en liquiditeit dan ook niet in gevaar.

Baten

De quota GKv tot en met 2017 zijn conform de door eerdere generale synoden vastgestelde bedragen. De participatiebijdragen van NGK zijn opgenomen conform de tot nu toe genomen besluiten van de landelijke vergaderingen van dit kerkgenootschap. Hoe de opbrengsten van het beheren van archieven voor andere kerkgenootschappen zich zullen gedragen, is op dit moment nog niet te voorzien. Op dit punt zijn nu dan ook nog geen inkomsten begroot.

Lasten*Personeelskosten*

De belangrijkste afwijkingen in de bedragen in 2015 en 2016 betreffen de begeleiding van de archivaris naar ander werk en de kosten van zijn vervanging door een opvolgende functionaris. Verder volgen de salarissen de geldende salarisschalen voor universiteiten. Uitgegaan is van een verwachte salarisstijging van 1,5% per jaar.

Afschrijvingen

Met geheel afgeschreven activa en met de lasten van nieuwe investeringen is rekening gehouden.

Huisvestingskosten

Hieronder valt ook onderhoud van inventaris. Voor groot onderhoud is er onderhoudsvoorziening gevormd. Verder zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden.

Archiefwerk, projecten, congressen e.d.

Hieronder zijn begrepen kosten voor archiefbeheer, het organiseren van lezingen, congressen en archiefcursussen, druk- en verzendkosten van de halfjaarlijkse nieuwsbrief *ADCetera*. Wezenlijke wijzigingen in de uitgaven worden niet verwacht.

E depot

Deze digitale oplossing betreft een nieuwe stap in het archiefbeheer van het ADC als uiteengezet onder punt 3 van dit rapport. He betreft de kosten voor het aanleggen van het digitale depot en het daarmee samenhangend leerproject. Voor de goede orde zijn de kosten van deze stap afzonderlijk zichtbaar gemaakt.

Algemene kosten

De algemene kosten zijn door de jaren heen vrij constant. Onder deze post zijn de uitgaven voor telefoon, drukwerk, kantoorbehoeften, accountantskosten, administratiekosten, kosten van deputaten e.d. begrepen.

Per saldo rentelasten

Deze post zal de komende jaren naar verwachting beperkt van omvang zijn. Op uitstaande banksaldi wordt nauwelijks meer rente vergoed. Doordat de hypotheek op de eerdere uitbreiding van de kluisruimte geheel is afgelost, zullen daarvoor geen de rentelasten meer optreden.